

Zborovanja „Saveza hrv. učiteljskih društava“.

(Dalje.)

B. Pedagoške koristi je lahko navesti. Uspeh vsega pouka je odvisen od pazljivosti in obiska šole. (Istina jel)

a) Ko sem rekel, da je napredek odvisen najpoprej od pazljivosti, nisem mislil na ono pazljivost, ki si jo nekateri gospodje pridobivajo s šibo, zaporom, postom, strahovanjem, prepisovanjem nalog in buditvijo častiljubnosti. Ne, daleč od mene je vse to. Mislil sem na ono pazljivost, ki nastane od veselja do dela in je v razmerju s psihofizično močjo otrok. Zdrava pedagogika mora razviti v otrokih veselje do dela, pa se mora ozirati tudi na moč otrok.

Higiena je edina poklicana, da ustanovi »posse« delavnih sil; pedagogika mora pa v okviru danem ji od higiene, sezidati svojo — zgradbo.

Če se dogodi, da pedagogika v otrokih preveč razvije veselje do dela in sicer tako, da nastane nevarnost, da dete zaradi duševnega delovanja oslabi, tedaj mora higiena odločno zapovedati: Stoj, do sem, a ne dalje! Kaj bi rekli arhitektu, ki bi gradil velikansko palačo, pa bi se prej ne pobrigal, koliko teže more nositi temelj? Da to zna — ali mu ni potrebno, da točno preračuna in premeri trdost tal, teže kamena itd? Ko si je vse preračunal, potem šele more graditi. Ta je tudi pri nas pedagogih. (Živio!) Ne pravi se to slabo ceniti pedagogike, ako se reče, da je ona v tem smislu odvisna od higiene.

Nasprotno: to je zanj lepo, da je higiena v službi pedagogike, ker tako nastane ena celota, po imenu pedagoška higiena, ki ji daj Bog, da bi našla vedno več spoštovalcev in naslednikov med nami. (Živio!)

Pa kaka je pazljivost otrok prvo in drugo uro popoldne? Jako slaba. Čuli smo, da je deca zaradi procesa prebavljanja prvo uro zaspana, a drugo uro nemirna. Tega nisem zapazil samo jaz ali vi, ampak mnogi znameniti učiteljski zbori.

Praško učiteljsko društvo, proseč uvedeno nerazdeljenega časa pouka v srednjih šolah, pravi: »Die Schulpraxis lehrt, daß bei einer großen Zahl der Schüler die Zeit unseres obligaten Nachmittags-Unterrichtes eine ungünstige ist; eine gewisse Schläfrigkeit zeigte sich in der ersten, ein Bedürfnis nach Bewegung des Körpers in der zweiten Stunde — letzteres oft so, daß es in den unteren Klassen selbst den geübten Lehrern äußerst anstrengend wird, vollkommene Ruhe zu erhalten.« Kateri so vzroki temu, nam je znano.

Dveurne pavze niso dovolj, da paralizirajo zdelanost od predpoldneva in ono, ki je nastala zaradi prebave. Pač pa še pot do šole, igranje otrok pred početkom popoldanskega pouka, naglo použivanje, učenje, trda hrana še bolj poveča zdelanost, tako da večkrat niti odmor 4 ur ne more otroka storiti sposobnega za duševno delo. To istino dokazuje s svojo znanstveno metodo dr. Griesbach. On meri zdelanost po takozvani esteziometriški metodi. Ta metoda meri duševno sposobnost na osnovi telesne zdelanosti mišic, kolikor se opaža na koži. Znano je, da naša koža ni na vsakem mestu in v vsaki priliki enako občutljiva.

Dela človek duševno, tedaj izgubiva telo na koži občutljivost.

Čim večje je duševno delo, gredo pri krožilu kraki bolj narazen, a čim manjše, je tudi razmak občutljivosti (Raumschwelle) manjši.

Na tak način je dr. Griesbach meril mnogo otrok. Namen mu je bil, da ustanovi mero utrudljivosti na različne ure. Posrečilo se mu je ustanoviti dejstvo, da je otrok tri ure po kosilu tako utrujen kakor zjutraj, ko se je dve uri učil. Tudi je dokazal, da popoldanska ena ura pouka tako utruja kakor dve predpoldanski.

Začenjamo v največ slučajih šolo ob $\frac{1}{2}$ 2. ali 2. uri. (Pri nas na Slovenskem večinoma že ob 1. uri). Dodajmo utrujenosti zaradi hranitve še utrujenost lekcije 2 do 3 ur, dobimo tedaj, da je dete popoldan ob 3. uri tako zdelano, kakor bi bilo dopoldan 4 polne ure pazljivo delovalo. Taka je tedaj pazljivost otrok popoldne. Zato, če ima pravi pedagog srce, bo težko z otroki delal. Ali se pa izplača otroke popoldan pošiljati v šolo samo zaradi mehaničnega čitanja, risanja, pisanja ali ročnega dela? Porabimo tedaj šolo do kosila! Tista peta ura, ki je nekaterim nepoučenim tako na poti, je po izkušnjah Lobsiena za pouk večje vrednosti nego celi dve uri popoldanskega pouka. Ne držimo se stare prakse! Ta datira, žal, še iz onega časa, ko so mislili, da je dete roba, ki jo more mojster, v našem slučaju učitelj, vzeti v delo, kadar hoče.

b) Od poseta pouka, je odvisen tudi uspeh pouka. Naši otroci se doma jako malo učé. Da se doma malo učijo, ni samo njihova krivda. Siromaštvo staršev, daljni pot do šole in doma, grdi pot, fizična slabost dece, domače delo, nekaterokrat tudi nepraktičnost učiteljeva, preobloženost — vse to je krivo, da otrok ne more doma tako delovati, kakor želimo. Kar se otrok nauči, se nauči v šoli. Potrebno je tedaj, da otrok hodi marljivo v šolo. (Dalje.)

Društveni vestnik.

Kranjsko.

Slovenska Šolska Matica. Društvene knjige »Slovenske Šolske Matice« za l. 1904 (Letopis, Učne slike in Zgodovinska učna snov) so se začele tiskati. Da se ve natančno določiti število iztisov, prosimo gg. poverjenike, da v kratkem pošljejo odboru nabiralne pole z nabrano letnino (obenem z event. letnino za knjige »Hrv. ped.-knjiž. zbora«). Ker bi bilo častno za naš stan, da se tudi letos pomnoži število Matičarjev, vabimo vse p. n. učiteljstvo in drugo razumništvo k mnogobrojnemu pristopu. Odbor.

»Društvo v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam na Kranjskem ima svoj občni zbor v ponedeljek, dne 12. septembra 1904., dopoldne ob 9. uri v telovadnici I. mestne deške šole v Komenskega ulici. Dnevni red: 1. Ogovor načelnika. 2. Tajnikovo poročilo. 3. Blagajnikovo poročilo. 4. Poročilo pregledovalcev društvenega računa in proračuna. 5. Nepotrjena društvena pravila. 6. Posamični nasveti, o katerih je vsaj 8 dni prej odboru naznaniti. 7. Volitev prvomestnika, blagajnika in 7 odbornikov, od katerih jih stanuje $\frac{2}{3}$ v Ljubljani ali v bližnji okolici (§ 22.) ter 3 pregledovalcev računa zunaj odbora. — Ker se misli staviti pri letošnjem občnem zboru poseben predlog glede uporabe društvene imovine, opozarjajo se p. n. gg. člani, da se udeležijo tege zborovanja prav mnogobrojno. Odbor.

Občni zbor „Narodne šole“, društva v podporo slov. ljudskemu šolstvu, bo v ponedeljek, dne 12. septembra t. l. dopoldne ob polu 9. uri v telovadnici I. mestne deške ljudske šole ob Komenskega ulici. Vzpored: 1. Predsednikov nagovor. 2. Tajnikovo poročilo. 3. Blagajnikovo poročilo. 4. Po-

ročilo računskih preglednikov. 5. Volitev 9 odbornikov. (Funkcionarje voli odbor sam.) 6. Volitev 3 preglednikov računov. 7. Nasveti. Odbor.

Štajersko.

Gornjegrajsko učiteljsko društvo zboruje dne 11. t. m. ob 10. uri dopoldne v šoli v Gornjem gradu. Vzporod: 1. Nagovor predsednikov; 2. Zadnji zapisnik; 3. Dopisi; 4. O »Lehrmittelzentrale« na Dunaju, poroča g. Kocbek; 5. O analfabetih, poroča g. Šijanec; 6. Slučajnosti. Zavoljo skupnega kosila je takoj javiti učiteljstvu v Gornji grad! — Gostje dobrodošli!

K obilni udeležbi vabi

odbor.

Kozjansko učiteljsko društvo je zborovalo v četrtek, dne 1. t. m. v Kozjem. Udeležba je bila povoljna in navzočih je bilo tudi več gostov. Po pozdravu predsednikov se prečita in sprejme zapisnik. Na to poroča tov. Pulko o letošnjem zborovanju »Zaveze« v Postojni. Poročilo se je vzelo z odobravanjem na znanje. Med zborovanjem je došla vest, da je umrl v Sevnici bivši šolski ravnatelj g. Tomaž Dernač. Bil je velezaslužen učitelj, ki je bil za svoje delo odlikovan z naslovom ravnatelja in s srebrnim zaslužnim križcem s krono. Navzoči so na predsednikov poziv vstali s sedežev. Tovariš Böheim pa je obljubil zastopati naše društvo pri pogrebu. Tovariš Grmovšek predlaga, naj se društvo izjavi o znanem prepiru med »Zvezo« in »Domo vino« in naj se vodstvo »Zveze« pozove, da skliče v kratkem občni zbor. Na prvi del tega predloga odgovarja tovariš Pulko, rekoč, da je »Zveza« kot glavi spodnještajerskih učiteljskih društev pripuščeno, naj sama to zadevo poravnata, ali pa se postavi na dnevni red pri obnem zboru. Ko je še nadučitelj Moric s toplimi besedami ogovoril tri navzoče tovariše, ki jim poteka letos 25. leto njih službovanja in smo jim vsi navzoči čestitali, sklene predsednik zborovanje, želeč vsem prav vesele počitnice.

Književnost in umetnost.

Georg Freiherr von Vega. Von Hauptmann Fridolin Kaučič. — Vegov navdušeni čestilec in biograf, stotnik Kaučič, je izdal v drugem natisku životopis našega slavnega rojaka. Z veliko natančnostjo in obenem z iskrenim navdušenjem je na 58. straneh opisano življenje in delovanje velikega našega rojaka, ki se je, z bogatimi duševnimi darovi oblagodarjen, pospel do svetovnega imena tako v učenem kakor v vojaškem svetu. S to knjigo je seznanil marljivi pisatelj-vojak zlasti nemške kroge z Vego. Knjigo, ki jo krasi tudi več podob, toplo priporočamo!

Vseučiliška ljudska predavanja. Spisal prof. dr. Fr. Drtina. Ponatisk iz »Naših zapiskov«. Cena 10 h. Str. 49. — Knjižico, pisano v poljudnem tonu, smo prečitali z velikim zanimanjem, želeč, da bi našla čim več bralcev. V nji je povedano, kako skrbje drugi narodi za splošno izobrazbo najširših mas ljudstva. Ob tem se nam zbuja želja, da bi na slični način mogli dovesti tudi slovenski narod do prave duševne izobraženosti. »Dodatek« nam priča, da se je tako šolanje že v resnici začelo in da ga bodo nadaljevali z vso plemenito resnostjo. To prizadevanje se nam zdi vredno vse hvale in vsega priznanja ter le želimo, da bi doneslo ubogemu slovenskemu narodu obilo zlatega sadu! Samo tako ga rešimo dušljivega klerikalnega jerobstva. Učiteljstvo naj taka javna predavanja skrbno podpira! — »Dodatek« nas je še posebno zadovoljil, ker nas je preveril, da je stremljenje poizrednih mlajših rodoljubov vzniklo iz želje, da se obogatijo duševne sile našega ljudstva. Med dosedanjimi predavatelji beremo tudi ime tovariša Gärtnerja.

Josip Kostanjevec: Iz knjige življenja II. Tiskal R. Šeber v Postojni. Založil pisatelj. — »Politiških bojov viharji,« ki jim moramo služiti v sedanjih razburkanih dneh, so vzrok, da smo se zakasnili z oceno Kostanjevevih povesti ki jih je objavil pisatelj v II. zvezku svoje zbirke »Iz knjige življenja«. Tega nam ne more zameriti nihče, kdor ve, da med orožjem molče muze... Sicer smo že izrekli svojo sodbo o Kostanjevcu-pisatelju, ko smo ocenjali v svojem

listu I. knjigo njegove zbirke. Oni sodbi nimamo ničesar dostaviti, ker je takisto prikladna povestim, zbranim v tej knjigi. Brez dvoma je Kostanjevec pisatelj, ki se je pospel do uglednega mesta med našimi pripovedniki in ki si je ustvaril svoj krog čestilcev in hvaležnih čitateljev. Ker se je priljubil zlasti ženskemu čitateljstvu, je to dokaz, da je v svojih spisih mehak in lirski, pesnik ljubezni, in tako čtivo je mehkim in lirskim prirodam najdražje. Nekaternikom se ne zdi ta lastnost pisateljeva vrlina. Ljudem, ki so jim znana dela velikih sedanjih pripovednikov, ki odkrivajo z občudovanja vredno brezobzirnostjo vse skrivnosti človeške duše in človeške družbe, se zdi Kostanjevec s svojimi pripovednimi spisi premehka in preenolična pisateljska individualnost. To je sicer čisto subjektivno mnenje. Opravičeno je toliko, kolikor je opravičen nazor, da si je pridobil Kostanjevec z izbiro svojih oseb in predmetov, s konsekvenco, ki se z njo oprijemlje dogodkov malomestnega življenja ter jih razgrinja do zadnjih detajlov, čisto samosvoje mesto v naši pripovedni književnosti. Dasi ne ugovarjamo očitani enoličnosti, vendar moramo brez laskanja priznati, da je zlasti pohvalno poudarjati Kostanjevevo opisovanje značajev in realistiško slikanje situacij. Resnica je, da imajo v njegovih spisih važno vlogo slučajji. Vendar se takoj pobijemo sami, ako si stavimo vprašanje: Kaj pa ni slučaj, kar se pripeti? Zatorej se nam zdi, da je zametati slučaje tedaj, kadar pridejo v konflikt z verjetnostjo in kadar jih ne utemeljuje tedencijoznost fatalizma. Življenje in poetički nakit dajejo njegovim spisom slikovita opisovanja prirode, ki nam dokazujejo prizorišča njegovih dogodkov v prirodnih slikah, dostikrat izrisanih do zadnjih posameznosti. Kakor bi hodili z njim po trgih in vrtovih in gozdih in gledali s svojimi očmi, tako se črtajo pred nami prijazni holmci in zelene planjave naših domačih tal. Tak slikar-umetnik pa se je razvil v Kostanjevcu samo zategadelj, ker ima besedo v oblasti in čut v srcu, ki mu daje umevati in občudovati lepoto prirode. Tako ima mirna in prikupna vsebina Kostanjevevih spisov lepo in bogato okrožje, ki nam časih zagrne kot rahla jutranja meglica pogled na ustajajoče življenje. Kadar izginejo te meglice, takrat bomo nekaljeno zrlili — knjigo življenja, ki nam je spisuje Kostanjevec!

A. Aškerc: Zlatorog. Planinska pravljica. Založil L. Schwentner. Tiskala Narodna tiskarna. — Prvaku slovenske epike gre zasluga, da nam je ustvaril prvo popolno samostojno epsko delo, ki mu je jedro narodna pravljica s Triglavskega pogorja, tako lepa in poetička, da je navdušila celo nemškega pesnika Baumbacha. Slabo umeje Aškerčevega »Zlatoroga«, kdor ga primerja z Baumbachovim, ker sta si sorodna samo po naslovu. Zakaj v Baumbachovem »Zlatorogu« prevladuje lirika, a v Aškerčevem epika, ki je prepletena s takozvano razmišljujočo poezijo, lastno Aškerčevi krepki, bojeviti Muzi. Aškerc je napisal »Zlatoroga« v dramskem slogu, kar daje njegovemu delu posebno življensko silo in pretresljivo učinkujočo moč. Slovenci se z »Aškerčevim »Zlatorogom« lahko ponašamo tudi pred neslovenskimi narodi.

A. Aškerc: Četrty zbornik poezij. Tiskala in založila Ig. pl. Kleinmayer & Fed. Bamberg. — Plodovitost Aškerčeve tvorne sile dokumentuje ta najnovejša zbirka njegovih poezij. Dasi čislamo pred vsem Aškerca kot epika, moramo vendar priznati, da zna ubirati tudi lirske strune, katerih miloubrani glasovi nam odkrivajo rahlo čuteče njegovo srce, ko se oglašča v svojih izpovedih. Lirski moment v njegovih poezijah nam zbuja sanjavo melanholijo, kakor nam budi njih epski stan vesel ponos, da imamo Slovenci pesnika, ki se brez bojazni in brez obzirnov bojuje za rešitev trpečih bratov, za zmago resnice in pravice. Oboje pa napravlja Aškerca velikega pesnika, ki mu ostane življenje tudi potem, ko mu pride telesna smrt.

„Zemljopisni Atlas za pučke ili osnovne škole.“ Po naputku Stj. Širole crtao Fran Peyer. Cijena: broširan K 1'20, a ukoričen K 1'20. (Dobiva se u svim hrvatskim knjižarama.) Narudžbe obavlja knjižara M. F. Strmečki u Zagrebu i Rad. Bačić (nasljednik V. Frischa) u Osijeku. Atlas sadržaje: 1. Školska soba i okolina škole. 2. Zemljo-